

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XLV. De dono sapientiae, quod respondet charitati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

plus diligit. Dilectio. n. ex debito inferat satisfactionem, & maior dilectio maiorem satisfactionem. Oportuit autem authorem ordine debiti amoris ex charitate declarare ex ordine sui effectus, qui est satisfacere: quoniam ordo satisfactorius ad iustitiam manifeste spectat, & iniuriam alteri fieri, si pervertatur, manifestat.

Vnde patet solutio secundae objectionis. Ex hoc patet sane in relecta, illa propositio est uera, & pertinens ad propositum. Ad primam autem objectionem dicitur, quod dilectio ex debito respectu creaturæ neque est infinita simpliciter, quia nulla creatura est amabilis infinite, neque est terminata ad certum terminum simpliciter, puta, tantum, & non plus: quoniam tam pater, quam mater, quam extraneus sufficienter modo a me amatus, potest ex debito amplius amari, puta, si accidat maior necessitas: sed tunc quo dammodo interminata, & quodammodo terminata. Nam extra necessitatis casum, iustitiam unumquemque diligere tantum quantum exterior actus illi debitus exigit. Verbi gratia. Sufficienter diligere patrem quia nunc honoris actus illi debitus exigit, fratrem quantum fraterna communitio requirit, & sic de aliis. Et quia si diligere est unumquemque in suo gradu diligere: ideo humilior dilectio sic est ad quemlibet absolute, quod seruat comparationem dilectione ad alios, alias non in suo gradu quilibet amaretur. In casu autem necessitatis, si multorum est simul casus, plus amatus ex debito preponendus est, quia plus sibi debet fieri satis, cui plus debetur. Si autem uni tantum posterioris gradus accidat casus, tunc ille magis diligendus pro tunc est quod ad hoc, sicut & magis est illi satisfaciendum. Ex quibus patet: primo, quod est implicatio impossibile dicere, quod ego diligam ex debito fratrem, quantum debet: & cum hoc diligam etiam ex debito plus consobrinum, nisi in casu, in quo non pervertitur charitatis ordo: quoniam hoc habet charitatis ordo, ut in casu remotiori prediligatur. Patet secundum, quod auctor ex hoc ipso, quod loquitur de dilectione ex debito, intendit illam adsumptam, arguendo propositionem modo dictam tantumquam impossibilem continentem.

Ad tertium dicitur, quod stando infra terminos dilectionis ex debito, optima est illatio literæ: quia, ut dictum est, huiusmodi dilectio est comparatiua, quia unumquemque in suo gradu diligit: & consequenter unicuique iuxta suum gradum facit satis. Ex hoc enim manifeste sequitur, quod plus faciens satis illi cui minus debet, detrahit excellentiam illius, cui magis debetur: quia aufert ab eo suam excellentiam, scilicet, quod magis ametur, quam alteri minus amandus, aufert ab illo amorem, & satisfactionem debitam secundum suum gradum: quoniam secundum suum gradum debet praeponi, & tamen de facto postponitur. Et propterea optime inferitur, quod fit illi iniuria. Exemplum autem de fratre, & consobriano fallit, quia transit ad

plus facere, cum sermo noster sit de plus satisfacere. Et similiter transit ad amorem supererogationis, cum sermo noster sit de amore debito. Concedimus enim, quod potes consobriano plus facere, quam fratri carnali, relinquendo ei maiores opes, quia hoc spectat ad amorem supererogationis respectu utriusque, scilicet

QVAESTIO XLV.

De dono sapientie, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de dono sapientie, quod respondet charitati. Et primo de ipsa sapientia. Secundo, de uitio opposito.

CIRCA primum queritur sex.

¶ Primo, Vtrum sapientia deat numerari inter dona Spiritus sancti.

¶ Secundo, In quo sit in subiecto.

¶ Tertio, Vtrum sapientia sit speculatiua tantum, uel et practica.

¶ Quarto, Vtrum sapientia, quae est donum, possit esse cum peccato mortali.

¶ Quinto, Vtrum sit in omnibus habentibus gratiam grati facientem.

¶ Sexto, Quae beatitudo ei respondeat.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sapientia debeat inter dona Spiritus sancti computari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod sapientia non debeat inter dona Spiritus sancti computari. Dona enim sunt perfectiora uirtutibus, ut supra dictum est: sed uirtus se habet solum ad bonum. Vnde & Augustinus dicit in libro de libero arbitrio, quod nullus uirtutibus male utitur: ergo multo magis dona Spiritus sancti se habent solum ad bonum: sed sapientia se habet etiam ad malum. dicitur enim Iacob 3. Quaedam sapientia est ter-

& quae iudicatur: aut in ratione assensus, & iudicij. Non in hoc ultimo: quoniam utrobique dicitur in litera, secundum ueritatem diuinam. Non in secundo, quia tam fides, quam sapientia est principaliter Dei, & secundario aliorum. Non in primo, quia in ratione assensus importatur iudicium. Quicumque enim assentit absolute formidine, iudicat sic esse, & e conuerso.

Ad hoc dicitur, quod differentia ista consistit in primo, in differentia scilicet inter assensum, & iudicium. Assensus namque est determinatio sui ad alteram partem contradictionis. Quicumque enim assentit alicui affirmationi, uel negationi siue ex euidencia rei, siue ex autoritate dicentis, siue ex signis, ex hoc dicitur assentire, quod seipsum secundum intellectum partem determinat ad talem partem. Iudicium autem est determinatio rei ut est, uel esse debet. Ex hoc enim aliquis dicitur iudicare aliquid, quod determinat illud sic esse, uel sic debere esse. Et quantum utrumque alterum inferat, quia determinans seipsum ad alteram partem, determinat illam sic esse: & e contra, determinans aliquid sic esse, determinat se ad illam partem, formaliter tamen differunt, ut dictum est. Et assensus, prior uidetur iudicio secundum naturam. Et differentia quidem signum est, quod uidemus quod nescientes determinare, quae contradictionis pars uera sit in aliqua materia, puta, conceptionis beatae Virginis, abstinere a iudicio: & cum hoc determinantes se ad unam partem, credunt illam,

tam fratris, quam consobriani: & tu supererogationis amore potes plus amare consobrinum, quam fratrem carnalem. Ordo enim charitatis statutus est tantum in amore debito, & non in amore supererogationis: quoniam in amoris supererogationis quocumque ordine nulli fit iniuria, sicut fit in amoris debiti ordine preposterio, ut auctor in litera docet, & declaratum est. Verum tamen etiam oportet, quod eadem charitas, quae plus facit consobriano, faciat et plus satisfacere fratri, & simpliciter, & in casu, sicut charitas supererogans inimico facit plus satisfacere amico simpliciter, & in casu.

Super questionibus quae dragefines quinquaginta articulo primo.

In articulo primo quaest. 43. i. respōdione ad secundum, dubium occurrit circa differentiam inter fidem, & sapientiam. Non enim uidetur recte differentia assignata penes hoc, quod fides assentit ueritati diuinæ secundum seipsum. Sapientia autem iudicat secundum ueritatem diuinam. Aut enim differentia ista consistit in differentia inter actum assensus, & iudicij: aut in differentia rei, cui assentitur,

Infra art. 4. ad 1. & 2. & 3. dist. 35. q. 2. & 1. q. 1.

1. 2. q. 68. artic. 8. Lib. 3. de libero arbitrio. c. 18. & 19. c. mo. 1.

illam tamquam aliud sit iudicare, aliud asserere. Et dum audimus bellorum, aut quorumcumque gestorum historias, credere nos fatemur, non iudicare, tamquam nos determinemus ad narrata, non narrata causa. Ordinis vero signum est, quod qua liter unusquisque affectus est, taliter iudicat de re, ut patet in gustu febricitantis. Hoc. n. insinuat, quod prius natura est determinationis sui ad aliquid, quam iudicium de illo. Et propterea sapientia in litera ponitur differens a fide secundum differentiam iudicii ab assensu, & ponitur posterior fide. Inter fidem ergo, & sapientiam haec est differentia, quod fidei primò est assensus, sapientia vero primò est iudicium. Dico autem primò, tum quia unum infert reliquum, tum quia non intelligit dona Spiritus sancti sic distinguuntur a virtutibus theologis, ut perficiant ad actus disparatos, sed ut perficiant inchoationem bonitatis, quam actus, qui non primò, sed secundario sunt theologiarum virtutum, ab illis fortuntur. Verbi gratia, fidei actus primò est assentire, & eiusdem est etiam percipere, & iudicare & secundum Deum, & secundum causas creatas, & applicare ad singularia, ut patet in homine existente in peccato mortali, cauente tamen se ab idololatria, homicidio, furto, eunte ad praedicationes, & missas. Talis enim absque donis Spiritus sancti, quae non possunt esse informia, per fidem percipit diuina, iudicat cauendum ab idololatria secundum altissimam causam, & ab homicidio etiam secundum causam creatam, quia non est nocendum proximo, & applicat se ad particulares executiones obsequij fidei in missis &c. qui tamen actus spectant ad dona intellectus, sapientiae, scientiae, & consilij: sed hi actus non perfecti sunt ita a fide, quin egeant donorum perfectione, a

rena, animalis, diabolica: ergo sapientia non debet poni inter dona Spiritus sancti.
¶ 2 Præterea. Sicut Aug. dicit 12. de Trin. Sapientia est diuinarum rerum cognitio: sed cognitio diuinarum rerum, quam homo potest per sua naturalia habere, pertinet ad sapientiam, quae est virtus intellectualis: cognitio enim diuinarum supernaturalis pertinet ad fidem, quae est virtus theologica, ut ex supra dictis patet: ergo sapientia magis deberet dici virtus, quam donum.
¶ 3 Præterea. Iob 28. dicitur. Ecce timor domini, ipsa est sapientia, & recedere a malo, intelligentia. ubi secundum literam septuaginta interpretum, quae utitur Aug. habetur. Ecce, pietas ipsa est sapientia: sed tam timor, quam pietas ponuntur dona Spiritus sancti: ergo sapientia non debet numerari inter dona Spiritus sancti, quasi donum ab aliis distinctum.
SED CONTRA est, quod Isa. 11. dicitur. Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae, & intellectus.
RESPON. Dicendum, quod secundum Phil. in princ. Metaph. Ad sapientem pertinet considerare causam altissimam, per quam certissime de aliis iudicatur, & secundum quam omnia ordinari oportet. Causa autem altissima dupliciter accipi potest, vel simpliciter, vel in aliquo genere. Ille ergo, qui cognoscit causam altissimam in aliquo genere, & per eam potest de omnibus, quae sunt illius generis, iudicare, & ordinare, dicitur esse sapiens in illo genere, ut in medicina, vel architectura, secundum illud 1. ad Corin. 3. Ut sapiens architectus fundamentum posuit. Ille autem, qui cognoscit causam altissimam simpliciter, quae est Deus, dicitur sapiens simpliciter, in quantum per regulas diuinas omnia potest iudicare, & ordinare. Huiusmodi autem iudicium consequitur homo per Spiritum sanctum, secundum illud 1. ad Corin. 2. Spiritus iudicat omnia: quia sicut ibidem dicitur. Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Vnde manifestum est, quod sapientia est donum Spiritus sancti.
AD PRIMUM ergo dicendum, quod bonum dicitur dupliciter. Vno modo, quia est verè bonum, & simpliciter perfectum: alio modo dicitur aliquid esse bonum secundum quandam similitudinem, quod est in malitia perfectum: sicut dicitur bonus latro, vel perfectus latro, ut patet per Philosophum in

5. Metaph. Et sicut circa ea, quae sunt verè bona, inuenitur aliqua altissima causa, quae est summum bonum, quod est ultimus finis, per cuius cognitionem dicitur homo verè sapiens: ita etiam in malis est inuenire aliquid, ad quod alia referuntur, sicut ad ultimum finem, per cuius cognitionem homo dicitur esse sapiens ad male agendum, secundum illud Hierem. 4. Sapientes mala: bene autem facere nec sciunt. Quod temeritatem sine debito, necesse est esse finem indebitum sibi praestitutum: quia agit propter finem. Vnde si praestitutum bonis exterioribus terrenis, vocatur sapientia: si autem in bonis corporalibus, vocatur sapientia animalis: si autem in aliqua excellentia sapientia diabolica, propter imitationem diaboli, de quo dicitur Iob 41. Ipsa est innes filios superbia.
AD SECUNDUM Dicendum, quod sapientia dicitur donum Spiritus sancti, dicitur autem virtus intellectualis acquisita. Naturatur studio humano: haec autem est, quae ascendens, ut dicitur Iac. 3. Similitudinem. Nam fides assentit veritati diuinae, sed iudicium quod est secundum meritum pertinet ad donum sapientiae. Et ideo dicitur, quod sapientia praesupponit fidem, quia unumquodque sciat quae cognoscit, ut dicitur in 1. Ethic. 2. 1. 1.
AD TERTIUM Dicendum, quod sapientia pertinet ad cultum Dei, est manifestatum per cultum Dei professamur fidem, pietas manifestat sapientiam: & propterea quod pietas est sapientia, & eadem est Per hoc. n. ostenditur, quod homo habet iudicium de diuinis, quod Deum timet.

ARTICVLVS II.
Vtrum sapientia sit in intellectu, sicut in subiecto.
I
AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod sapientia non sit in intellectu sicut in subiecto. Dicit enim Aug. in libro de Gratia noui testamenti, quod sapientia est charitas Dei: sed charitas est sicut in subiecto in uoluntate, non in intellectu, ut supra habetur: ergo sapientia non est in intellectu sicut in subiecto.
¶ 2 Præterea. Ecclesiasti. 1. 6. dicitur. Sapientia doctrinae secundum nomen eius est: dicitur enim sapientia quasi sapida scientia, quod uidetur ad affectum pertinere, ad quem pertinet experiri spirituales delectationes, siue dulcedines. ergo sapientia non est in intellectu, sed magis in affectu.
¶ 3 Præterea. Potentia intellectualis sufficienter perficitur per donum intellectus: sed ad id, quod est unum, superfluum est plura potentia in intellectu.

Lib. 13. e. 19. circa princ. om. 3.

q. 4. art. 7. & 1. 2. q. 62. ar. 3.

Li. 14. de Tri. ni c. 1. & lib. 2. c. 14. 10. 3.

Li. 1. ca. 3. to mo 3.

SED CONTRA est, quod Gregorius dicit in 2. Moral. quod sapientia contrariatur stultitia: sed stultitia est in intellectu: ergo & sapientia.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, sapientia importat quandam rectitudinem iudicii, secundum rationes divinas. Rectitudo autem iudicii potest contingere dupliciter. Vno modo secundum perfectum usum rationis: alio modo propter connaturalitatem quandam ad ea, de quibus iam est iudicandum. Sicut

de his, quae ad castitatem pertinent, per rationis inquisitionem recte iudicat ille, qui didicit scientiam moralem: sed per quandam connaturalitatem ad ipsam, recte iudicat de eis ille, qui habet habitum castitatis. Sic ergo circa res divinas ex rationis inquisitione rectum iudicium habere, pertinet ad sapientiam, quae est virtus intellectualis: sed rectum iudicium habere de eis secundum quandam connaturalitatem ad ipsas, pertinet ad sapientiam, secundum quod donum est Spiritus sancti. Sicut Dionysius dicit in 2. cap. de Divi. nomin. quod Ierotheus est perfectus in divinis non solum discens, sed & patiens divina. Huiusmodi autem compassio, siue connaturalitas ad res divinas fit per charitatem, quae quidem unit nos Deo, secundum illud 1. ad Corinth. 6. Qui adharet Deo, eius spiritus est. Sic ergo sapientia, quae est donum, causam quidem habet in voluntate, scilicet charitatem: sed essentiam habet in intellectu, cuius actus est recte iudicare, ut supra habitum est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de sapientia quantum ad suam causam, ex qua etiam sumitur nomen sapientiae, secundum quod sapientiam quendam importat.

Vnde patet responsio ad secundum. Si tamen iste sit intellectus istius auctoritatis, quod non videtur, quia talis expositio non convenit, nisi secundum nomen, quod habet sapientia in latina lingua. In Graeco autem non competit, & forte nec in aliis linguis. Vnde potius videtur nomen sapientiae ibi accipi pro eius causa, quae a cunctis commendatur.

AD TERTIUM Dicendum, quod intellectus habet duos actus, scilicet precipere, & iudicare, ad quorum primum ordinatur donum intellectus: ad secundum autem secundum rationes divinas donum sapientiae: sed secundum rationes humanas donum scientiae.

ARTICVLVS III. non

Vtrum sapientia sit speculativa tantum, an etiam practica.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod sapientia non sit practica, sed speculativa tantum. Donum enim sapientiae est excellentius, quam sapientia, secundum quod est intellectualis virtus: sed sapientia, secundum quod est intellectualis virtus, est speculativa tantum: ergo multo magis sapientia, quae est donum, est speculativa, & non practica.

2 Praet. Practicus intellectus est circa operabilia, quae sunt contingētia: sed sapientia est circa divina, quae sunt aeterna, & necessaria: ergo sapientia non potest esse practica.

3 Praet. Gregorius dicit in 6. Moral. quod in contemplatione principium, quod Deus est, quaeritur. In operatione autem sub graui necessitatis fase laboratur: sed ad sapientiam pertinet ditinorum visio, ad quam non pertinet sub aliquo fase laborare, quia, ut dicit Augustinus. Non habet amaritudinem conuersatio eius, nec tedium conuictus illius, ergo sapientia est contemplatiua tantum, non autem practica.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Coloss. 4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: hoc autem pertinet ad actionem: ergo sapientia non est solum speculatiua, sed etiam practica.

RESPON. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 12. de Tri. superior pars rationis, sapientia deputatur inferiori autem, scientia. Superior autem ratio, ut ipse in eodem libro dicit, intendit rationibus supernis, scilicet diuinis, & conspiciendis, & consulendis: conspiciendis quidem, secundum quod diuina in seipsis contemplatur: consulendis autem, secundum quod per diuina iudicat de humanis actibus per diuinas regulas dirigens actus humanos. Sic ergo sapientia, secundum quod est donum, non solum est speculatiua, sed etiam practica.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quanto aliqua virtus est altior, tanto ad plurima se extendit, ut habetur in lib. de causis. Vnde ex hoc ipso, quod sapientia, quae est donum, est excellentior quam sapientia, quae est virtus intellectualis, utpote magis de prope Deum attingens per quandam spiritus unionem animae ad ipsum, habet quod non solum dirigat in contemplatione, sed etiam in actione.

AD SECUNDUM dicendum, quod diuina in se quidem sunt necessaria, & aeterna: sunt tamen regulae contingentium, quae humanis actibus subsunt.

AD TERTIUM dicendum, quod prius est considerare aliquid in seipso, quam secundum quod ipsum ad alterum comparatur. Vnde ad sapientiam per prius pertinet contemplatio diuinorum, quae est visio principij, & posterius dirigere actus humanos secundum rationes diuinas. Nec tamen in actibus humanis ex directione sapientiae prouenit amaritudo, aut labor: sed potius amaritudo propter sapientiam uertitur in dulcedinem, & labor in requiem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sapientia possit esse sine gratia, & cum peccato mortali.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur quod sapientia possit esse sine gratia, & cum peccato mortali. De his enim, quae cum peccato mortali heri non possunt, praecipue sancti gloriantur, secundum illud 2. ad Corinth. 1. Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae: sed de sapientia sua non debet aliquis gloriari, secundum illud Ierem. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, ergo sapientia potest esse sine gratia cum peccato mortali.

2 Praet. Sapientia importat cognitionem diuinorum, ut dictum est: sed aliqui cum peccato mortali possunt habere cognitionem ueritatis diuinae, secundum illud Roman. 1. Veritatem Dei in iniustitia detinet, ergo sapientia potest esse cum peccato mortali.

3 Praet. Augustinus dicit in 15. de Trin. de charitate loquens. Nullum est isto Dei dono excellentius, hoc solum est, quod diuidit inter filios regni aeterni, & filios perditionis aeternae: sed sapientia differt a charitate: ergo non diuidit inter filios regni, & filios perditionis.

Lib. 6. Moral. ca. 23. circa med.

Lib. 12. c. 14. tom. 3.

Lib. 12. c. 7. in li. 6. tom. 3.

Propos. 10. inter opera Arist. habet hic liber.

Art. 1. huius quest.

Lib. 15. c. 18. i prim. to. 3.

nis. ergo potest esse cum peccato mortali.

SED CONTRA est, quod dicitur Sapient. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Art. 2. huius
quæst.

Art. 2. huius
quæst. & su-
pra. q. 23. ar.
6.

1. q. 24. ar.
12.

RESPON. Dicendum, quod sapientia, quæ est donum Spiritus sancti, sicut dictum * est, facit reuertendum iudicii circa res diuinas, vel per regulas diuinas de aliis ex quadam connaturalitate, siue unione ad diuina, quæ quidem est per charitatem, ut * dictum est: & ideo sapientia, de qua loquimur, præsupponit charitatem. Charitas autem non potest esse cum peccato mortali, ut ex supra dictis patet. Unde relinquitur, quod sapientia, de qua loquimur, non potest esse cum peccato mortali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illud intelligendum est de sapientia in rebus mundanis, siue etiam in rebus diuinis per rationes humanas, de qua sancti non gloriantur: sed eam se fatentur non habere, secundum illud Proue. 30. Sapientia hominum non est necum. Gloriantur autem de sapientia diuina, secundum illud 1. ad Corinth. 1. Facta est nobis sapientia a Deo.

AD II. dicendum, quod ratio illa procedit de cognitione diuinorum, quæ habetur per studium, & inquisitionem rationis, quæ potest haberi cum peccato mortali, non autem de illa sapientia, de qua loquimur.

AD TERTIUM dicendum, quod sapientia esse differat a charitate, tamen præsupponit eam, & ex hoc ipso diuidit inter filios perditionis, & regni.

ARTICVLVS V.

Utrum sapientia sit in omnibus habentibus gratiam.

Super quæst. quadragésimæ quintæ articulum quintum.

1. 2. q. 68. ar. 5. ad 1.

Lib. 1. c. 2. to mo 3.

Lib. 2. ca. 36.

IN articulo quinto, dubium occurrit, Quo pacto sapientie donum secundum altiore gradum spectet ad gratiam gratis datam, cum sapientie donum secundum totam latitudinem perfectionis suæ gratum faciat. Constat enim, quod sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, &c. Ac per hoc sapientie donum simpliciter gratum faciens, magis, magis gratum faciet. Gratia autem gratis data differt a gratum faciente penes grati facere, & non gratum facere, apud auctorem in prima secunde q. 11. art. 1. ad vltimum.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod sapientia non sit in omnibus habentibus gratiam. Maius enim est sapientiam habere, quam sapientiam audire: sed solum perfectorum est sapientiam audire, secundum illud 1. ad Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Cui ergo non omnes habentes gratiam, sint perfecti, uidetur, quod multo minus omnes habentes gratiam, sapientiam habeant.

¶ 1. Præter Sapientis est ordinare, ut Philof. dicit in 1. * Meta. & lac 3. dicitur, quod est iudicans sine simulatione: sed non omnium habentium gratiam est de aliis iudicare, aut alios ordinare, sed solum prælatorum, ergo non omnium habentium gratiam est habere sapientiam.

¶ 2. Præter Sapientia datur contra stultitiam, ut Greg. dicit in * 2. Moral. sed multi habentes gratiam sunt naturaliter stulti, ut patet de amētibz baptizatis, uel qui postmodum sine peccato in amētia inciderunt, ergo non in omnibus habentibus gratiam est sapientia.

SED CONTRA est, quod quicumque qui est sine peccato mortali, diligitur a Deo, quia charitatem habet, qua Deum diligit: Deus autē diligentes se diligit, ut

F dicitur Proverb. 8. sed Sapient. 7. dicitur, quod neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat: ergo in omnibus habentibus gratiam, sine peccato mortali existentibus, est sapientia.

RESPON. Dicendum, quod sapientia, de qua loquimur, sicut dictum * est, importat quandam reuertendum iudicii circa diuina, & conspicienda, & consulenda. Et quantum ad utrumque ex unione ad diuina secundum diuersos gradus aliqui sapientiam fortuantur. Quidam. n. tantum fortuantur de recto iudicio tam in contemplatione diuinorum, quam etiam in ordinatione rerum humanarum secundum diuinas regulas, quantum est necessarium ad salutem. Et hoc nulli deest sine peccato mortali existentibus per gratiam gratum facientem: quia si natura non deficiat in necessariis, multo minus gratia. Unde dicitur 1. Ioan. 2. Verbo docet uos de omnibus. Quod autem alio gradu perficiunt sapientia donum, & quantum ad contemplationem diuinorum, in quantum. scilicet quædam mysteria & cognoscunt, & aliis manifesta repositunt, & etiam quantum ad directionem humanorum secundum regulas diuinas, in quantum possunt secundum eas non solum se ipsos, sed etiam alios ordinare. Et iste gradus sapientie non est communis omnibus habentibus gratiam gratum facientem, sed magis pertinet ad gratias gratis datas, quas Spiritus sanctus distribuit prout uult, secundum illud 1. ad Corinth. 12. Alii datur per spiritum sermo sapientie &c.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Apof. loquitur ibi de sapientia, secundum quod se extendit ad occulta mysteria diuinorum: sicut & ibidem dicit: Loquimur de sapientia in mysterio, quæ abscondita sunt hominibus, & de eis iudicare, pertinet ad alios, tamen ordinare proprios actus, &c. re, pertinet ad unumquemque, ut patet in epistola ad Demophylum.

AD TERTIUM dicendum, quod ordinati, sicut & pueri, habent quidem gratiam, secundum quod est donum, sed non habent actum proprie impetabilem, quo impeditur in eis alius ratio.

ARTICVLVS VI.

Utrum septima beatitudo respondet sapientie.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod septima beatitudo non respondeat sapientie. Septima enim beatitudo est, Deus

nam filii Dei uocabuntur. utrumque autem horum pertinet immediate ad charitatem. Nam de pace dicitur in Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam. & Apost. dicit Ro. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: qui quidem est spiritus adoptionis filiorum, in quo clamamus? Abba pater, ut dicitur Ro. 8. ergo septima beatitudo magis det attribui charitati, quam sapientiae.

¶ 2. Præ. Vnum quodque magis manifestatur per proximum effectum, quam per remotum: sed proximum effectus sapientie uidetur esse charitas, secundum illud Sap. 7. Per nationes in animas sanctas se trāsfero, amicos Dei, & prophetas constituit: pax autem, & adoptio filiorum uidetur esse remotus effectus, cum procedant ex charitate, ut dictum est. ergo beatitudo sapientie respondens, deberet magis determinari secundum dilectionem charitatis, quam secundum pacem.

¶ 3. Præ. Iacob. 3. dicitur. Quæ desursum est sapientia, primum quidem pudica est: deinde autem pacifica, modesta, suauis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, iudicans sine simulatione. beatitudo ergo correspondens sapientie, non magis debuit accipi secundum pacem, quam secundum alios effectus celestis sapientie.

SEDCONTRA est, quod August. dicit in li. de serm. domini in monte, quod sapientia conuenit pacificis, in quibus nullus motus est rebellis, sed obtemperans rationi.

RESPON. Dicendum, quod septima beatitudo congrue adaptatur dono sapientie & quantum ad meritum, & quantum ad præmium. Ad meritum quidem pertinet quod dicitur, Beati pacifici. Pacifici autem dicuntur, quasi pacem facientes uel in seipsis, uel in aliis, quorum utrumque contingit per hoc, quia, in quibus pax constituitur, ad debitum ordinem rediguntur. Nam pax est tranquillitas ordinis, ut August. dicit 19. De Ciuit. Dei. Ordinare autem pertinet ad sapientiam, ut patet per Philol. 1. in principio Metaph. & ideo esse pacificum conuenienter attribuitur sapientie: ad præmium autem pertinet quod dicitur, Filii Dei uocabuntur. Dicuntur autem aliqui filii Dei, in quantum participant similitudinem filii unigeniti, & naturalis, secundum illud Ro. 8. Quos præcœuit conformes fieri imaginis filii sui, qui quidem est sapientia genita: & ideo participando donum sapientie, ad Dei filiationem homo pertingit.

ADPRIMUM ergo dicendum, quod charitatis est habere pacem: sed facere pacem, est sapientie ordinantis. Similiter autem Spiritus sanctus intantum dicitur spiritus adoptionis, in quantum per eum datur nobis similitudo filii naturalis, qui est genita sapientia.

ADSECUNDUM dicendum, quod illud est intelligendum de sapientia increata, quæ primo se nobis uniuersis per donum charitatis, & ex hoc reuelat nobis mysteria, quorum cognitio est sapientia infusa. Et ideo sapientia infusa, quæ est donum, non est causa charitatis, sed magis effectus.

ADTERTIUM dicendum, quod sicut iam dictum est, ad sapientiam, secundum quod est donum, pertinet non solum contemplari diuina, sed etiam regulare humanos actus, in qua quidem directione primo occurrit remotio a malis, quæ contrariatur sapientie. Vnde & timor dicitur esse initium sapientie, in quantum facit recedere a malis. Vltimum autem est sicut finis, quo omnia ad debitum ordinem redigantur, quod pertinet ad rationem pacis. Et ideo conuenienter Iacobus dicit, quod sapientia, quæ desursum est, quæ est donum

A spiritus sancti, primum est pudica, quasi uitans corruptelas peccati: deinde autem pacifica, quod est finalis effectus sapientie, propter quod ponitur beatitudo. Iam uero omnia, quæ consequuntur, manifestant ea, per quæ sapientia ad pacem perducit ordine congruo. Nam homini per pudicitiam a corruptelis recedenti primo occurrit, quod quantum ex se potest, modum in omnibus teneat: & quantum ad hoc dicitur modesta. Secundo, ut in his, in quibus ipse sibi non sufficit, aliorum monitis acquiescat: & quantum ad hoc subdit, suauis: & hæc duo pertinent ad hoc, quod homo consequatur pacem in seipso. Sed ulterius ad hoc, quod homo sit pacificus etiam aliis, primum requiritur, ut bonis eorum non repugnet: & hoc est, quod dicitur, Bonis consentiens. Secundo, quod defectibus proximi & compatiat in affectu, & subueniat effectui: & hoc est quod dicitur, Plena misericordia, & fructibus bonis. Tertio requiritur, ut charitatem emendare peccata fatagar: & hoc est quod dicitur, ludicans sine simulatione, ne scilicet correctionem pretendens, odium intendat explere.

QVAESTIO XLVI.

¶ Super questione quæ drageham extant.

De stultitia, quæ opponitur sapientie, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de stultitia, quæ opponitur sapientie.

ET CIRCA hoc quaruntur tria.

¶ 1. Primum, Vtrum stultitia opponatur sapientie.

¶ 2. Secundo, vtrum stultitia sit peccatum.

¶ 3. Tertio, Ad quod uitium capitale reducatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum stultitia opponatur sapientie.

ADPRIMUM sic proceditur. Videtur, quod stultitia non opponatur sapientie. Sapientie enim directe uidetur opponi insipientia: sed stultitia non uidetur esse idem, quod insipientia, quia insipientia uidetur esse solum circa diuina, sicut & sapientia: stultitia autem se habet, & circa diuina, & circa humana: ergo sapientia non opponitur stultitia.

¶ 2. Præ. Vnum oppositorum non est uia perueniendi ad aliud: sed stultitia est uia perueniendi ad sapientiam, dicitur. n. 1. ad Corin. 3. Si quis uidetur inter uos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens: ergo sapientie non opponitur stultitia.

¶ 3. Præterea. Vnum oppositorum non est causa alterius: sapientia autem est causa stultitie. dicitur enim Ieremie. decimo: Stultus factus est omnis homo a scientia sua: sapientia autem quædam scientia est. & Iſaia. quadragesimo septimo dicitur, Sapientia tua, & scientia, hæc decipit te. decipi autem ad stultitiam pertinet: ergo sapientie non opponitur stultitia.

IN q. 46. aduerte, quod ea, quæ per metaphoram explanantur, oportet sane intelligi iuxta subiectam materiam, ne penuria uocabulorum nos fallat. Cum igitur stultitia penes hebetudinem attendi dicitur, & penes hoc idem attendi dicitur sit uitiū contrarium dono intellectus, ut patet in q. 1. ar. 2. scito, quod obfusio sensus spiritualis, qui est intellectus, in quantum impedit perceptionem diuinorum, contrariatur intellectus dono: in quantum autem impedit iudicium eorum, sem secundum altissimam causam, contrariatur dono sapientie. Et illo modo constituit hebetudinem, uel cæcitate mentis: illo autem stultitiam, uel fatuitatem. Et hæc pro tota hac questione sufficiant, ac de tractatu charitatis.

Supra. q. 8. art. 6. ad 1.

¶ Super

¶ 4. Præ.